

Europese Commissie

HET **G**EMEENSCHAPPELIJK **L**ANDBOUWBELEID UIT DE DOEKEN GEDAAN

Uitgever: Eugène Leguen de Lacroix,
Europese Commissie, directoraat-generaal
Landbouw en plattelandsontwikkeling
Projectcoördinator: Isobel Maltby

In deze publicatie wordt niet noodzakelijk het officiële standpunt van de Commissie weergegeven.

ISBN 92-894-9224-4

© Europese Gemeenschappen, 2005
Reproductie is toegestaan, mits de bron wordt vermeld.

Printed in Belgium

GEDRUKT OP WIT CHLOORVRIJ PAPIER

Het auteursrecht van de foto's berust bij de Europese Commissie, tenzij anders aangegeven.

Hebt u vragen over de Europese Unie? Neem dan contact op met de dienst „Europe Direct” op het gratis telefoonnummer 00 800 67 89 10 11.

Bovendien kunt u op het internet via de Europaserver (<http://europa.eu.int>) nog tal van andere gegevens over de Europese Unie opvragen.

VOORWOORD

Om al die redenen begon ongeveer tien jaar geleden onze “Lange Mars” en kozen we in plaats van het pad van de steun voor overproductie de weg naar een marktgericht, milieuvriendelijk GLB waarin efficiënt en duurzaam produceren vooropstaat. Na de hervormingen in het kader van Agenda 2000 was de radicale herziening van het GLB in 2003 de volgende logische stap op weg naar een beleid dat niet alleen steun verleent aan de landbouw, maar ook zijn schouders zet onder het behoud van ons platteland op lange termijn.

De afgelopen tien jaar is er grondig gesleuteld aan het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) van de Europese Unie.

Tot de jaren negentig moest het GLB er onder meer voor zorgen dat de lidstaten niet meer te lijden zouden hebben van voedseltekorten – zoals in de naoorlogse periode – en zichzelf konden voorzien van de basislevensmiddelen. Het resultaat was een rigide, productiegericht subsidiebeleid dat overeind bleef tot in de jaren negentig, toen bleek dat het GLB intussen het slachtoffer was geworden van zijn eigen succes. Toen het hoofddoel – een grotere voedselproductie – eenmaal was bereikt, begonnen namelijk allerlei nadelige bijwerkingen aan het licht te komen, zoals de beruchte rundvlees- en graanbergen en de handelsverstoringen op de wereldmarkt, die vooral de ontwikkelingslanden schade toebrachten. Bovendien begon men zich steeds meer zorgen te maken over de impact van het GLB op het milieu en, onrechtstreeks, over ziektes als BSE. De consument en de belastingbetaler verloren langzaam maar zeker hun vertrouwen in het gemeenschappelijk landbouwbeleid.

Het landbouwbeleid van vandaag is nauwelijks te vergelijken met dat van vroeger. Het GLB is niet alleen grondig vereenvoudigd dankzij de samenvoeging van een hele reeks rechtstreekse steunbetalingen in één enkele bedrijfstoelage (waarbij elk landbouwbedrijf dus één steunbedrag ontvangt), maar ook omgebouwd tot een efficiënter mechanisme waarmee meer doelstellingen kunnen worden bereikt tegen een lagere kostprijs. Waar het landbouwbeleid vroeger maar liefst tweederde van de totale begroting van de EU opsoupeerde, daar volstaat het nu met minder dan de helft van de begroting en zal de EU over tien jaar de kosten van het GLB kunnen dekken met één derde van haar begrotingsmiddelen. Ondanks de lagere kostprijs bestrijkt het gemeenschappelijk landbouwbeleid bovendien steeds meer terreinen ten gevolge van de invoering van een omvattend plattelandsontwikkelingsbeleid dat gericht is op de diversificatie, herstructurering en ontwikkeling van de plattelandsgebieden en de plattelandseconomie in de hele Europese Unie.

Tegenwoordig heeft de EU bij de verlening van de land-

bouwsteun altijd de bezorgdheden van de consument en de prioriteiten van het publiek voor ogen. Er ligt duidelijk een wereld van verschil tussen het „oude” beleid, dat zijn subsidies vasthing aan de geproduceerde hoeveelheden, en het nieuwe GLB, dat conform de prioriteiten van het Europese publiek is gekoppeld aan garanties op het gebied van kwaliteit, milieu en voedselveiligheid. Eindelijk hebben onze boeren weer de vrijheid om hun productie af te stemmen op de marktvrage. Doordat in het hervormde GLB de stimuli tot overproductie overboord zijn gezet, werkt het nieuwe GLB ook minder handelsverstoring en kan beter rekening worden gehouden met de behoeften van de ontwikkelingslanden.

Een groene revolutie is misschien een wat al te hoogdravend beeld om de ontwikkeling van het GLB in de afgelopen tien jaar te beschrijven, maar van een groene evolutie mag zonder enige zweem van twijfel gewag worden gemaakt. De consumenten en de belastingbetalers stellen tegenwoordig andere eisen aan het GLB dan in de begin dagen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid. De zorg voor veilig voedsel en voor het milieu wordt door respectievelijk 91% en 89% van de burgers in de EU als een kerntaak van het gemeenschappelijk landbouwbeleid beschouwd.

Met het nieuwe hervormde GLB hebben we een instrument in handen waarin deze nieuwe eisen van de consument terdege aan bod komen, waarin inspanningen voor het behoud van ons landelijke erfgoed een stevig grondslag krijgen en waarmee de gevraagde landbouwproducten kunnen worden geproduceerd zonder dat onze positie op de wereldmarkt in het gedrang komt.

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Inleiding	3
1. De rol van de landbouwer	4
2. Geslaagde veranderingen	6
3. Belangrijke verwezenlijkingen	8
4. Kwaliteit als sleutel voor succes	12
5. De zorg voor het platteland	16
6. Streven naar duurzaam vertrouwen van de consument in de veiligheid van het voedsel	18
7. Steun voor plattelandsgemeenschappen	20
8. Nieuwe lidstaten, nieuwe uitdagingen	22
9. De EU als grote speler in de handel in landbouwproducten	24
10. Het kostenplaatje van het GLB	28
11. Tegemoetkomen aan de behoeften van het publiek	30
12. Het GLB als motor voor een duurzame landbouw in een mondiaal kader	32
Hoe kom ik meer te weten over het GLB?	33

Inleiding

De geografie van de Europese Unie (EU) draagt de stempel van de landbouw en vertoont de sporen van de mensen die er woonden en werkten. De uiteenlopende landbouw- en bosbouwtechnieken - en de ambachtelijke en industriële bedrijvigheid die daarmee samenhangt - hebben elk op hun eigen wijze vorm gegeven aan de natuur en liggen daardoor aan de basis van de rijkgeschakeerde diversiteit van de plattelandsgebieden in de EU.

Deze brochure is opgesteld om u meer informatie te verschaffen over de inhoud, de bestaansredenen, de kostprijs en de ontwikkeling van het GLB, en vooral om duidelijk te maken hoe het moderne GLB de behoeften van de boeren én de burgers probeert in te vullen.

DE KENMERKEN VAN DE EUROPESE LANDBOUW

Landbouw en bosbouw nemen het leeuwendeel van de bodem in beslag en zijn daarom bepalend voor de gezondheid van de plattelandseconomie en het rurale landschap. De landbouw heeft als speler in het economische weefsel van het platteland misschien wat van zijn veren moeten laten, maar heeft nog een belangrijke bijdrage te leveren tot de economische groei en de duurzaamheid van het milieu in de plattelandsgebieden. In tegenstelling tot wat sommige mensen misschien denken, is de landbouw in de EU niet eendimensionaal. Landbouwers vervullen namelijk tal van taken, gaande van voedsel- en vezelproductie, over plattelandsbeheer en natuurbescherming, tot toerisme. De landbouw kan dus met recht en reden als een multifunctionele activiteit worden bestempeld:

- Europa kan als één van de grootste exporteurs en de grootste importeur van levensmiddelen (vooral uit de ontwikkelingslanden) bogen op een moderne en concurrerende landbouwsector die een leidende positie op de wereldmarkt inneemt;
- de landbouwsector in de EU is duurzaam, efficiënt en maakt gebruik van veilige, schone en milieuvriendelijke methoden voor de productie van kwaliteitsproducten die aan de eisen van de consument voldoen;
- de landbouw in de EU staat ten dienste van de plattelandsgemeenschappen en weerspiegelt de rijke traditie en diversiteit van die gemeenschappen. De landbouw in de EU heeft niet alleen als taak voedsel te produceren, maar ook borg te staan voor het voortbestaan van het platteland als een plek waar mensen leven, werken en recreëren;
- het gemeenschappelijk landbouwbeleid wordt op EU-niveau vastgesteld door de regeringen van de lidstaten en wordt uitgevoerd door de lidstaten. Op grond van dit beleid krijgen de landbouwers inkomenssteun en worden zij aangemoedigd om door de markt gevraagde kwaliteitsproducten te leveren en manieren te ontwikkelen om hun bedrijfsvoering in harmonie met de natuur te verbeteren.

1 • De rol van de landbouwer

Naast al het andere dat bij de boerenstiel komt kijken, moet de landbouwer over ondernemerskwaliteiten beschikken, wil hij zijn bedrijf rendabel houden. Het beeld van de landbouw als goudmijn, is immers een mythe. Integendeel: de rendabiliteit van landbouwbedrijven ligt laag. Boeren werken hard voor een relatief magere beloning: weken van zeven dagen de klok rond werken zijn voor veel landbouwers veeleer regel dan uitzondering. Als met de landbouw geen geld te verdienen valt, zullen boeren hun boeken sluiten en zullen weinig jonge mensen zich geroepen voelen om de fakkel van hen over te nemen. Een langzaam verval van de sector en van de plattelandsgebieden is het onvermijdelijke gevolg.

Een boer houdt zich eerst en vooral bezig met het produceren van voedsel. Om betaalbaar kwaliteitsvoedsel te kunnen produceren, maakt hij gebruik van beproefde tradities die aangepast zijn aan de moderne wetenschap en technologie. Hij combineert traditionele

Landbouw bedrijven houdt veel meer in dan de productie van gewassen en dieren als grondstoffen voor de levensmiddelenindustrie. De beoefenaar van een complex vak als de landbouw moet van vele markten thuis zijn. Bovendien mag niet worden vergeten dat de landbouw voor een groot aantal boeren een manier van leven is.

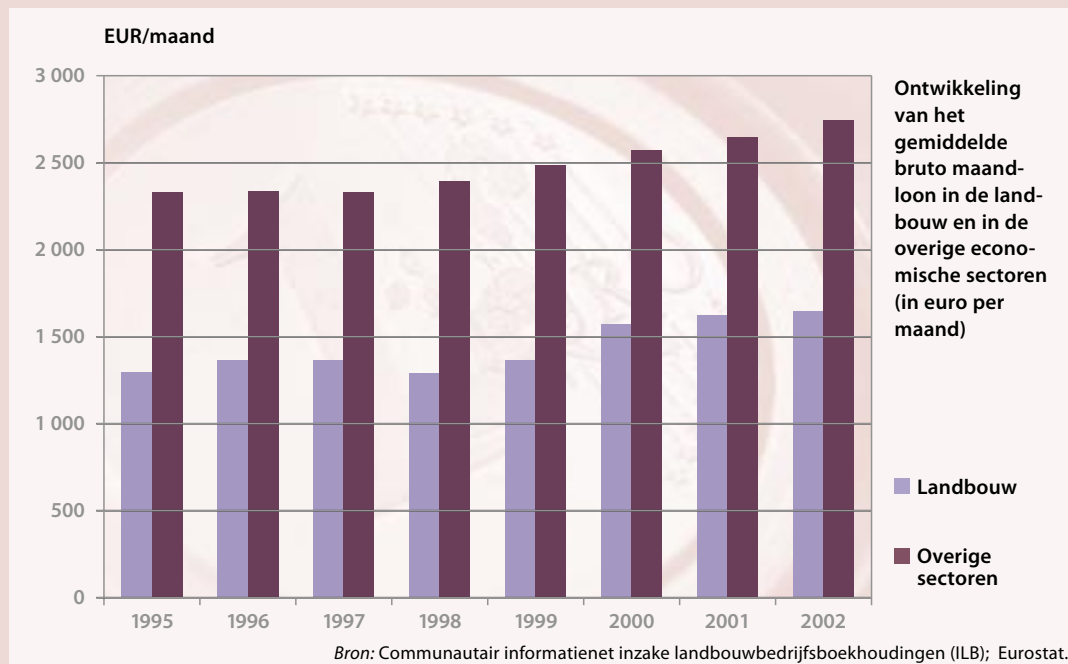
vaardigheden en kennis (over wetenschappelijke bevindingen, houderijtechnieken, machines) met technische expertise en marketingtalent. Boeren maken bovendien steeds vaker gebruik van de informatietechnologie om hun productie en afzet te verbeteren. De moderne boer moet zich bovendien bekwamen in bodembeheer en

milieutechniek. Sinds enkele jaren zijn, naast de zorg voor de gezondheid en het welzijn van de dieren, ook taken op het gebied van voedselveiligheid aan de boer toevertrouwd. Kortom: er is waarschijnlijk geen enkel beroep dat zo een veelzijdige kennis van de beoefenaar vergt als de landbouw.

De meeste landbouwondernemingen zijn kleinschalige familiebedrijven die in talrijke landbouwgebieden veel mensen werk verschaffen en heel wat gewicht in de schaal leggen.

Boeren die zich inzetten voor een veilige en rendabele toekomst voor henzelf en hun gezin, dragen bij tot het behoud van het platteland en de bescherming van het milieu.

HET INKOMEN VAN DE BOER LIGT LAGER DAN DAT VAN DE GEMIDDELDE BEVOLKING.

Het werk van de boer staat niet op zichzelf. Boeren zijn immers de eerste schakel in de voedselketen. Zij verwerken hun producten op hun bedrijf, of - wat vaker gebeurt - verkopen ze verder aan andere marktdeelnemers die ze op hun beurt verwerken tot de levensmiddelen die de consument uiteindelijk in de winkelrekken vindt.

2. Geslaagde veranderingen

De man in de straat beschouwt het GLB als een monolithisch, rigide beleid dat geen ander doel heeft dan de belastingbetaler geld uit de zak te kloppen om de rekening van een geprivilegieerde klik te spekken, die op de koop toe het geluk heeft op het platteland te wonen. In weerwil van dit beeld heeft het GLB echter wel degelijk een bestaansreden. Bovendien is het gemeenschappelijk landbouwbeleid continu aangepast, niet zozeer aan de eisen van de landbouwlobby, als wel aan de veranderende behoeften van de samenleving. Het moderne GLB is intussen nog nauwelijks te vergelijken met dat uit de jaren zestig.

HET OORSPRONKELIJKE GLB

Het GLB heeft zijn wortels in het West-Europa van de jaren vijftig, toen de samenleving getekend was door de jarenlange oorlog, de landbouw vleugellam was en de voedselvoorziening niet kon worden gegarandeerd. Het oorspronkelijke GLB had als belangrijkste doel de productiviteit in de voedselketen te bevorderen om enerzijds de consumenten een stabiele voedselvoorziening tegen betaalbare prijzen te garanderen en anderzijds de landbouw in de EU levensvatbaar te houden. Via subsidies en gegarandeerde prijzen stimuleerde het GLB de landbouwers om te produceren. Er werd financiële steun voor de herstructurering van de landbouw verleend. Zo hoopte men dat, dankzij de steun voor investeringen in landbouwbedrijven, de bedrijven zich qua grootte, bedrijfsvoering en gebruik van technologie zo zouden ontwikkelen dat zij pasten in het toenmalige sociaal-economische klimaat.

Hoewel het GLB de EU op het spoor naar de zelfvoorziening heeft gezet, kreeg de Europese Unie tegen de jaren tachtig in de belangrijkste landbouwproductiesectoren af te rekenen met bijna permanente overschotten, die deels (met subsidies) werden uitgevoerd en deels in de EU zelf werden opgeslagen of afgezet

met een bijzondere bestemming. Deze maatregelen waren kostbaar voor de begroting, verstoorde sommige wereldmarkten, dienden de belangen van de landbouwers niet altijd optimaal en stuitte op kritiek van de consumenten en de belastingbetalers. De samenleving begon zich ook steeds meer zorgen te maken over de duurzaamheid van de landbouw op milieugebied. De Milieuconferentie van Rio ⁽¹⁾ is in dit verband een belangrijk ijkpunt.

Verandering van het GLB was noodzakelijk... en kwam er ook!

HET HUIDIGE GLB

In de jaren negentig werd het GLB op belangrijke punten gewijzigd. Er werden productiebeperkingen ingevoerd om een rem te zetten op de productie van overschotten en er kwam meer aandacht voor milieuvriendelijk produceren. De landbouwers ontvingen weliswaar rechtstreekse steun, maar moesten tegelijkertijd

meer rekening houden met de markt en met de veranderende prioriteiten van de samenleving.

Als onderdeel van de accentverschuiving werd een zeer belangrijke vernieuwing ingevoerd, nl. een plattelandsontwikkelingsbeleid dat erop is gericht allerlei initiatieven voor het platteland te ondersteunen en daarnaast de landbouwers te helpen bij de diversificatie van hun activiteiten, bij de verbetering van de afzet van hun producten en bij andere inspanningen om hun bedrijf te herstructureren. Om de belastingbetaler te verzekeren dat de kosten van het GLB niet de pan uit zouden rijzen, werd een begrotingsmaximum vastgesteld. In 2003 bereikten de regeringsleiders een akkoord over een nieuwe ingrijpende hervorming.

Boeren worden niet langer betaald louter en alleen omdat zij voedsel produceren. Het huidige GLB is namelijk vraaggericht. In het nieuwe GLB wordt ten volle rekening gehouden met de punten van zorg van de consument en de belastingbetaler, terwijl de landbouwers in de EU vrij worden gelaten om te produceren wat de markt vraagt. In de toekomst zal bij het uitkeren van het leeuwendeel van de landbouwsteun

geen rekening meer worden gehouden met wat of hoeveel de landbouwer produceert. In het verleden ontvingen de landbouwers meer subsidies naarmate zij meer produceerden. In het kader van de nieuwe regeling krijgen de boeren rechtstreekse steun om hun inkomen op peil te houden, maar is de koppeling tussen die steun en hun productie losgelaten. Bovendien moeten zij zich houden aan een aantal normen op het gebied van milieu, voedselveiligheid en dierenwelzijn. Als zij niet aan deze „randvoorwaarden“ voldoen, zal op hun bedrijfstoeslag en hun overige rechtstreekse steun worden gekort. Dankzij de ontkoppeling van de steun en de productie zullen de boeren in de EU concurrerender en marktgerichter kunnen werken. Zij zullen de voor hen meest rendabele productietak kunnen kiezen, zonder de zekerheid van een stabiel inkomen te verspelen.

Deze reeks hervormingen heeft de bakens uitgezet voor een duidelijkere toekomst voor het GLB, waarin de waarde van dit beleid voor de hele samenleving beter uit de verf zal komen.

⁽¹⁾ Conferentie van de Verenigde Naties over Milieu en Ontwikkeling (UNCED), Rio de Janeiro, 3-14 juni 1992.

3. Belangrijke verwezenlijkingen

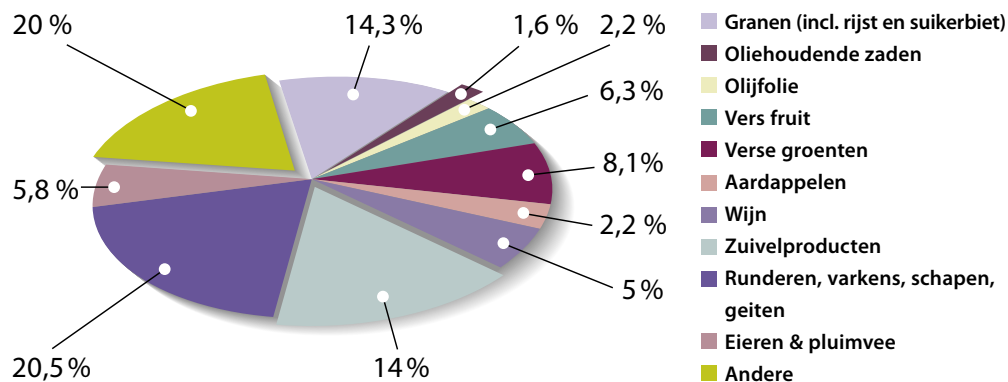
Efficiëntere landbouwmethoden en de stimuli die het GLB bood, hebben de voedselproductie vanaf de jaren zestig aanzienlijk doen toenemen. Niet alleen gingen de productie- en zelfvoorzieningsniveaus er spectaculair op vooruit, maar ook gaven de landbouwinkomens een stijging te zien, vaak onder meer omdat de boer zijn bedrijf kon uitbreiden met dat van zijn uitgetreden collega of een fusie met een andere boer aanging.

WIJ PRODUCEREN BIJNA ALLES

Dankzij de geografie en het klimaat in Europa kan de landbouw hier nagenoeg alles produceren. Voor een groot aantal producten, zoals olijfolie, vlees, wijn, whisky en andere gedistilleerde dranken, neemt Europa zelfs een leidende positie op de wereldmarkt in. Andere producten worden dan weer op grote schaal in de EU ingevoerd.

Deze natuurlijke troeven liggen, samen met de door het GLB geboden voordelen, aan de basis van snel opeenvolgende productiviteitsverbeteringen, een hogere productie en een gegarandeerde voorziening voor de meeste voedingspro-

Belangrijkste landbouwproducten van de EU (procentueel aandeel in de productiewaarde in 2002)

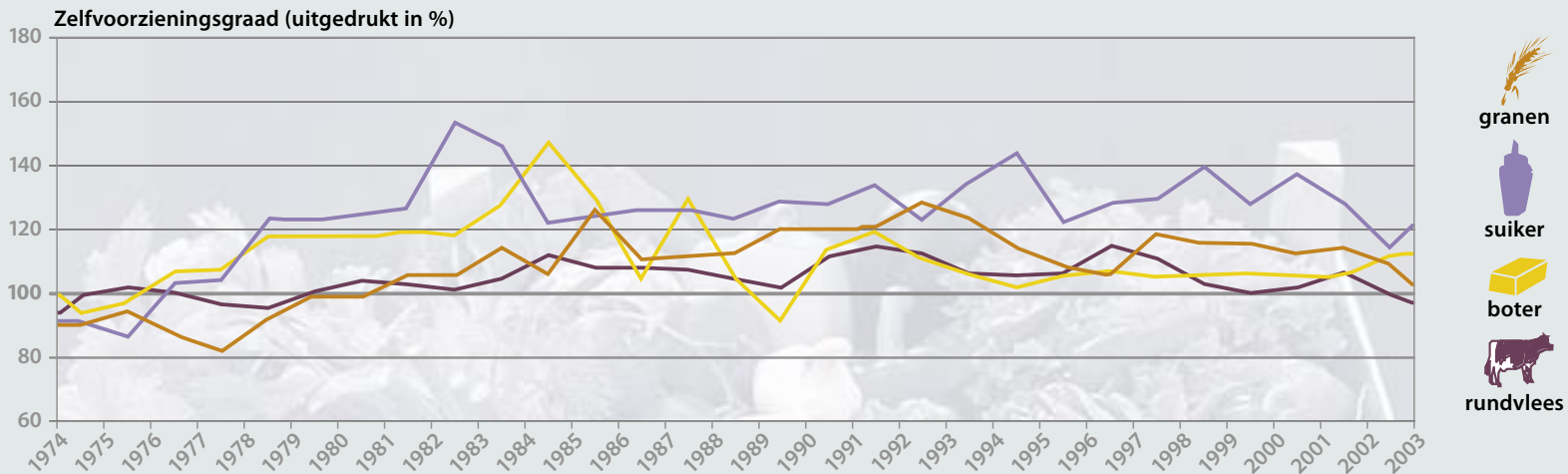
Bron: Europese Commissie.

ducten, maar hebben ook de overschotten van een groot aantal landbouwproducten in de hand gewerkt.

Om te voorkomen dat de prijs die aan de boer werd betaald, instortte, moesten de overschotten vaak uit de markt worden genomen. Dit kon door de opslag van het betrokken product te subsidiëren (openbare interventie) of door het, met subsidies, uit te voeren naar derde landen.

ONTWIKKELING VAN DE MATE VAN ZELFVOORZIENING MET GRANEN, SUIKER, BOTER EN RUNDVLEES IN DE EU

Bron: Europese Commissie, Eurostat.

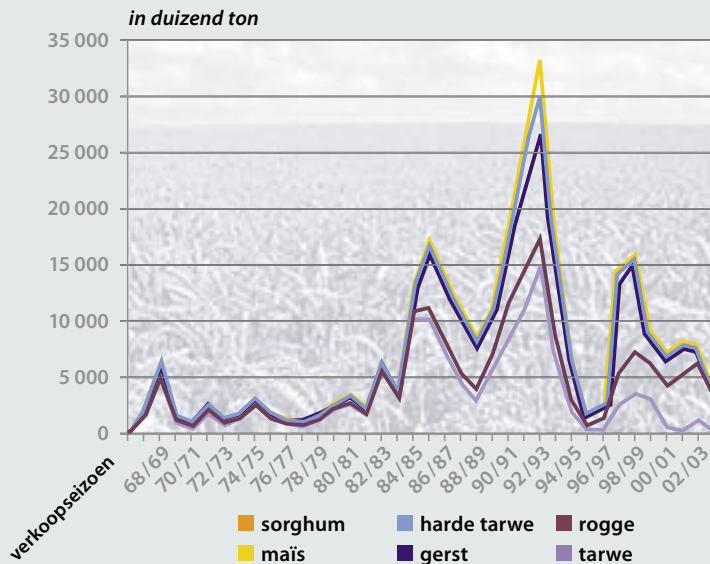
In de jaren tachtig en negentig heeft de EU tal van beleidsmaatregelen vastgesteld om de productie van overschotten te beperken: vrijwillige – later verplichte – braaklegging door de boer van een deel van zijn landbouwgrond, vaste quota voor de melkproductie met sancties bij overschrijding,

beperkingen op het areaal/aantal dieren waarvoor de boer steun kon aanvragen. Geleidelijk sorteerden deze maatregelen effect en namen de overschotten af. Als gevolg van de GLB-hervormingen in de jaren negentig (die deels voortvloeiden uit de in het kader van de Wereldhandelsorganisatie (WTO)

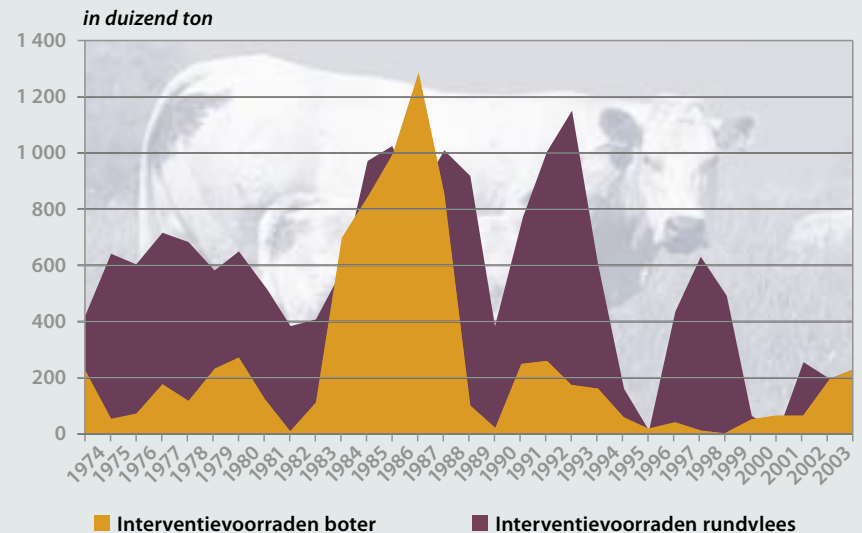
gesloten overeenkomst van 1995) werd de toegang van de EU-exporteurs tot exportsubsidies beperkt. De EU betaalde deze subsidies aan de exporteurs, indien de prijs die ze op de wereldmarkt voor hun producten hadden ontvangen, lager lag dan de prijs op de interne markt.

GEEN VOEDSELBERGEN MEER

Ontwikkeling van de openbare opslag van granen (interventievoorraden)

Ontwikkeling van de openbare opslag van rundvlees en boter (interventievoorraden)

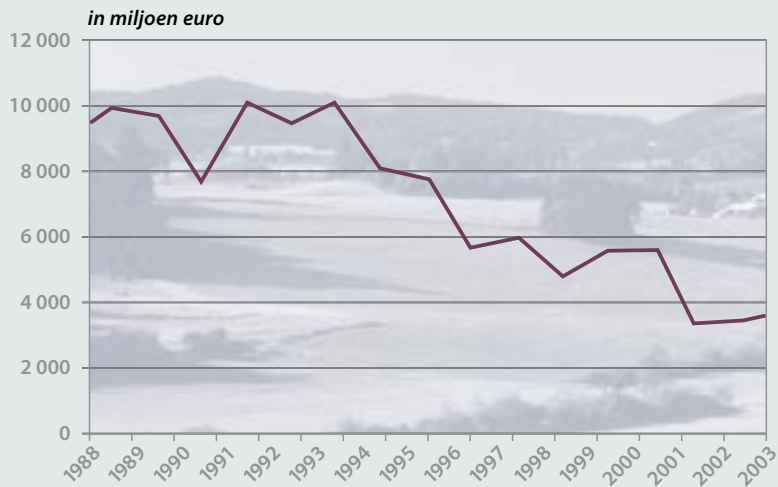
Bron: Europese Commissie.

Dankzij deze beleidsinitiatieven is de EU erin geslaagd het gebruik van exportsubsidies door haar eigen exporteurs terug te dringen en tegelijkertijd haar uitvoerpeil te handhaven en zelfs te verhogen.

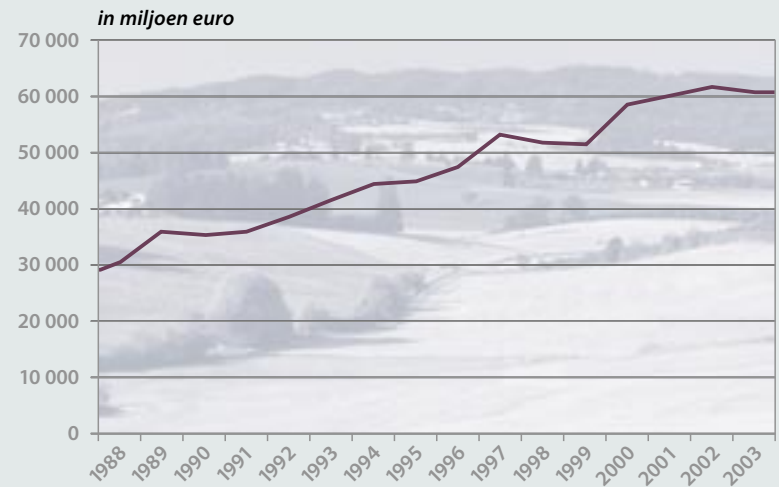
STEUN BIJ UITVOER DAALT, WAARDE VAN DE UITVOER BLIJFT TOENEMEN

Begrotingsmiddelen voor uitvoerrestituties*

Bron: Europese Commissie.

Uitvoer van landbouwproducten naar derde landen*

* (EU-12 1988-1994/EU-15 vanaf 1995).

Bron: Eurostat.

4. Kwaliteit als sleutel voor succes

De alomtorende diversiteit van de Europese landbouw en landbouwproducten vindt haar wortels in de natuurlijke omgeving en de in de loop van de eeuwen ontwikkelde landbouwmethoden. Ingebed in een hoogstaande culinaire traditie nemen de Europese voedingsproducten – en hiermee bedoelen we zowel eten als drinken – een belangrijke plaats in in de identiteit van Europa's volkeren en regio's. De belangrijkste troef van de landbouw in de EU is kwaliteit.

WAT DOET DE EU OM DE PRODUCTIE VAN LEVENSMIDDELEN VAN TOPKWALITEIT TE BEVORDEREN?

Europa is een lappendeken van regio's, elk met haar eigen karakter, landbouwproducten, productiemethoden en culinaire tradities. De levensmiddelen die door de Europese regio's worden geproduceerd, zijn vanwege hun specifieke kenmerken gegeerd over de hele wereld. De EU doet er van haar kant alles aan om die kwaliteitskenmerken extra tot hun recht te doen komen.

De EU beschikt over verschillende instrumenten ter borging van de voedselkwaliteit: maatregelen ter verbetering van de voedselveiligheid en -hygiëne, duidelijke etiketteringsregels, regelgeving over de gezondheid van planten en de gezondheid en het welzijn van dieren, regels inzake de controle op de aanwezigheid van toevoegingsmiddelen en van residuen van bestrijdingsmiddelen in voedsel en

regelgeving op het gebied van informatie over de voedingswaarde. In de EU-aanpak zijn stringente monitoring- en controlesystemen ingebouwd, die de werking van de interne markt evenwel niet verstoren.

ONAFGEBROKEN OP ZOEK NAAR VERBETERING

Steeds meer consumenten zijn bereid om dieper in de buidel te tasten, indien hun in ruil daarvoor een gegarandeerd kwaliteitsniveau met een meerwaarde wordt aangeboden. Op deze interne markt van 454 miljoen consumenten staat het GLB er borg voor dat een authentiek product gemakkelijk als dusdanig kan worden geïdentificeerd en de consument niet wordt misleid met namaak. De lidstaten kunnen GLB-maatregelen (waaronder financiële prikkels) inzetten om boeren aan te moedigen vrijwillig in een nationa-

le of EU-regeling ter verbetering en borging van de kwaliteit van landbouwproducten te stappen.

Het GLB heeft trouwens altijd maatregelen bevat om de voedselkwaliteit te verbeteren. Denk maar aan de etiketteringsregels die in de jaren tachtig voor de wijnsector zijn opgesteld en later hun weg hebben gevonden naar de sectoren olijfolie en groenten en fruit. Het verschil ten opzichte van vroeger is dat dit soort maatregelen intussen naar de kern van het

landbouwbeleid zijn opgeschoven. De inspanningen ter verbetering van de voedselkwaliteit bestrijken overigens alle sectoren van het GLB:

- systemen voor de identificatie van runderen en etiketteringsregels voor vlees zorgen ervoor dat het vlees kan worden getraceerd van de kleinhandel naar het landbouwbedrijf van oorsprong;
- in het kader van het plattelandsontwikkelingsbeleid kunnen boeren er aan de hand van financiële prikkels toe worden aangezet de kwaliteit van hun producten te verbeteren;
- er is voorzien in specifieke steun voor de omschakeling naar de biologische landbouw.

SPECIALE PRODUCTEN HEBBEN SPECIALE KENMERKEN

Een aantal producten kan bogen op uitzonderlijke kenmerken en een uitzonderlijke kwaliteit, omdat ze op een bepaalde plaats en met bepaalde methoden zijn geproduceerd. Zowel de consument als de voedingshandel tonen steeds meer belangstelling voor de geografische oorsprong en andere specifieke kenmerken van een voedingsproduct. De EU heeft op deze ontwikkeling ingespeeld met het ontwerpen van drie kwaliteitslogo's.

Alleen landbouwproducten of levensmiddelen die vanwege hun sterke band met een specifieke streek of plaats een **beschermde oorsprongsbenaming** (BOB) of een **beschermde geografische aanduiding** (BGA) hebben gekregen, mogen het desbetreffende logo dragen. Typisch voor een product met het BGA-logo is bijvoorbeeld dat het door een speciaal kenmerk of een bijzondere reputatie verbonden is met een bepaalde streek en dat op zijn minst één fase van het productieproces in die streek heeft plaatsgevonden. Voorbeel-

den: „Clare Island Salmon“, „Arancia Rossa di Sicilia“ en „Dortmunder Bier“. De enige levensmiddelen die deze benamingen en het BGA-logo mogen dragen, zijn aan specifieke kwaliteitseisen beantwoordende zalm van het Ierse eiland Clare, bloedsinaasappels van Sicilië en bier uit de streek rond Dortmund.

Een product met een BOB-logo beschikt over aangevoelde kenmerken die alleen terug te voeren zijn op het terrein en de expertise van de producenten in het productiegebied waarmee het product wordt geassocieerd, en is het resultaat van een productieproces dat volledig in de betrokken streek heeft plaatsgevonden. Voorbeelden: „Huile d'olive de Nyons“, „Queijo Serra da Estrella“ en „Shetland lamb“. Met andere woorden: deze benamingen en het logo mogen alleen worden gekoppeld aan olijfolie uit een bepaald gebied in de buurt van het Franse Nyons, kaas uit een duidelijk omschreven streek in de Serra da Estrella in Portugal en lamsvlees van de Britse Shetlandeilanden, met

dien verstande dat deze producten aan strikte eisen moeten voldoen.

Het **GTS-logo (gegarandeerde traditionele specialiteit)** mag alleen worden aangebracht op producten met typische kenmerken, die traditionele ingrediënten bevatten of met traditionele methoden zijn geproduceerd. Voorbeelden: „Kalakukko“-brood, „Jamón Serrano“ en „Kriek“-bier. Deze benamingen zijn geregistreerd door respectievelijk Finland, Spanje en België.

Het beschermen van dergelijke kwaliteitsaanduidingen heeft een aantal voordelen:

- het biedt de consument garanties over de oorsprong en de productiemethoden;
- het dient als basis voor doeltreffende reclame voor deze kwaliteitsproducten met een meerwaarde;
- het versterkt de positie van de betrokken landbouwbedrijven, die hun product tegen namaak beschermd zien.

In juli 2004 was het aantal door de EU geregistreerde geografische aanduidingen, oorsprongsbenamingen en traditionele specialiteiten opgelopen tot 700. Daarbovenop komen nog de 2000 op de interne markt beschermde geografische aanduidingen voor wijn en gedistilleerde dranken van oorsprong uit de EU en derde landen.

DE BIOLOGISCHE LANDBOUW

Biologische landbouwers zien toe op het behoud van de structuur en de vruchtbaarheid van de bodem, nemen strenge normen op het gebied van dierenwelzijn in acht en vermijden het gebruik van synthetische bestrijdingsmiddelen, kunstmest, groeibevorderaars als hormonen en antibiotica, en genetisch gemodificeerde organismen. Zij maken gebruik van technieken die bijdragen tot het behoud van de ecosystemen en de vermindering van de vervuiling. Bovendien mogen verwerkte biologische voedingsmiddelen maar een

zeer beperkt aantal toevoegingsmiddelen en technische hulpstoffen bevatten.

Dankzij de desbetreffende EU-regelgeving weet de consument zeker dat de om het even waar geproduceerde landbouwproducten die hem onder de noemer „biologisch“ worden aangeboden, ook degelijk biologisch zijn en dat ze juist zijn geëtiketteerd. Krachtens de regelgeving mag het woord „biologisch“ alleen worden aangebracht op levensmiddelen die afkomstig zijn van de biologische landbouw. Dit biedt de consument de nodige garanties met betrekking tot de kwaliteit en de betrouwbaarheid van de biologische producten die hij koopt.

Volgens de ramingen deden in 2002 circa 150 000 bedrijven op een areaal van 4,4 miljoen hectare (3,3% van het totale landbouwareaal) aan biologische landbouw. Dit maakt het biologische segment tot één van de meest dynamische sectoren in de EU. Een groot aan-

tal boeren doet mee aan regelingen in het kader van de EU-programma's voor plattelandsontwikkeling, die tot doel hebben de overschakeling van de traditionele naar de biologische landbouw te stimuleren.

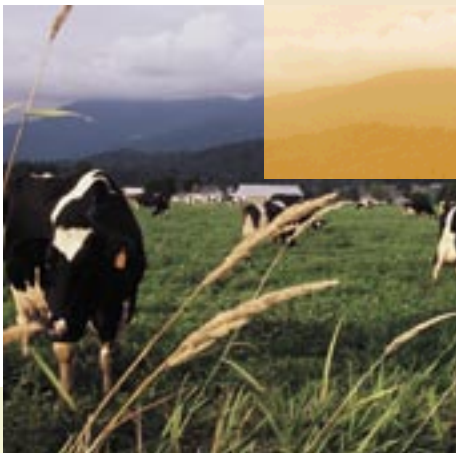
Het feit dat de kennis van de consument over voedselproductiemethoden en milieuproblemen toeneemt, is ongetwijfeld ook een factor in de snelle groei.

Biologische boeren en biologische voedselproducenten mogen het hieronder weergegeven **logo** op vrijwillige basis op hun producten aanbrengen. Producten met dit logo:

- bevatten ten minste 95% biologisch geproduceerde ingrediënten;
- voldoen aan de normen van de officiële inspectieregeling;
- en dragen de naam van de producent, de verwerker of verkoper en de naam of de code van de inspectieinstantie.

5. De zorg voor het platteland

Alleen al het gegeven dat de helft van de grond in de EU voor landbouwdoeleinden wordt gebruikt, volstaat als illustratie van het belang dat deze sector heeft voor onze natuurlijke omgeving. De wisselwerking tussen landbouw en natuur is erg diepgaand. In de loop der eeuwen heeft de landbouw bijgedragen tot het ontstaan en behoud van een grote diversiteit aan waardevolle, halfnatuurlijke habitats die vorm hebben gegeven aan de talrijke landschappen zoals wij deze momenteel in de EU kennen, en die het decor vormen voor een rijke flora en fauna.

De wisselwerking tussen de rijkdom van de natuurlijke omgeving en de landbouwpraktijken is erg complex. Terwijl een groot aantal waardevolle Europese habitats en talrijke wilde soorten hun behoud aan de extensieve landbouw te danken hebben, kunnen landbouwpraktijken ook een negatieve invloed hebben op de natuurlijke rijkdommen. Verkeerd bodemgebruik en foute landbouwpraktijken kunnen bodem-, water- en luchtvervuiling, de versnippering van habitats en het verdwijnen van fauna en flora in de hand werken. Daarom spant de EU zich steeds meer in om met haar beleid, en met name met het GLB, de achteruitgang van het milieu te milderen en de bescherming van het platteland en het milieu door de boeren te bevorderen.

In de jaren tachtig heeft men voor het eerst milieudoelstellingen in het landbouwbeleid opgenomen. Sindsdien is het belang van duurzaamheidsdoelen in

het GLB alleen maar toegenomen. Het GLB moet de landbouwsector onder meer helpen zijn multifunctionele rol in de samenleving te spelen. De landbouw heeft immers niet alleen tot taak voor veilig en gezond voedsel zorgen en bij te dragen tot de duurzame ontwikkeling van de plattelandsgebieden, maar ook het nodige te doen voor de bescherming en de verhoging van de status van het landbouwgebied en de plaatselijke biodiversiteit. Een andere belangrijke ontwikkeling op EU-niveau in dit verband is de vaststelling van gemeenschappelijke regels voor de verlening van vergunningen voor het gebruik van genetisch gemodificeerde organismen (GGO's) in de landbouw.

AGROMILIEUMAATREGELEN

Agromilieuregelingen hebben sinds de invoering ervan in 1992 steeds op financiële steun van de EU kunnen rekenen. Boeren worden in het kader van dit soort regelingen gestimuleerd om milieudiensten te leveren die verdergaan dan de goede landbouwpraktijken en de basisregelgeving. Gaat een boer vrijwillig agromilieuverbintenissen aan voor een periode van ten minste vijf jaar, dan komt hij in aanmerking voor steun. Voor bepaalde soorten verbintenissen kan, afhankelijk van het milieueffect, een langere periode worden vastgesteld. Lidstaten hebben de plicht dergelijke agromilieuregelingen aan hun boeren aan te bieden: een duidelijke illustratie van het belang dat de beleidsmakers aan dit soort regelingen hechten.

Een schoner milieu

De EU spant zich in voor het milieu:

- door financiële steun te verlenen voor inspanningen die verdergaan dan de gewone landbouwpraktijken, zoals het verlagen van het aantal dieren per hectare grond, het onbewerkt laten van akkerboorden, het aanleggen van vijvers of andere structuren en het aanplanten van bomen en heggen;
- door natuurbeschermingsmaatregelen mee te financieren;
- door de boeren te doordringen van het belang van de naleving van de milieuregelgeving (en de regels inzake de gezondheid van mens, plant en dier) en het belang van een goed onderhoud van hun grond, willen zij in aanmerking komen voor de bedrijfstoeslag en de rechtstreekse betalingen.

Genetisch gemodificeerde organismen in de landbouw in de EU

De communautaire regelgeving over genetisch gemodificeerde organismen (GGO's) is, sinds de invoering ervan begin jaren negentig, verder uitgebreid en verfijnd. De EU heeft specifieke regels vastgesteld om de volksgezondheid en het milieu te beschermen (en heeft tegelijkertijd een eengemaakte markt voor biotechnologie tot stand gebracht). De beslissingen over vergunningen worden genomen op basis van een beoordeling van de risico's voor de volksgezondheid en het milieu. Pas indien daaruit blijkt dat er geen gevaar bestaat, mag een GGO of een product dat uit GGO's bestaat of GGO's bevat (zoals maïs, rapenzaad of een micro-organisme) in het milieu worden geïntroduceerd of op de markt worden gebracht.

6. Streven naar duurzaam vertrouwen van de consument in de veiligheid van het voedsel

Het GLB heeft een hele ontwikkeling door-gemaakt, niet alleen omdat de landbouw zelf met de tijd is meegegaan, maar ook omdat vanuit de samenleving eisen aan de landbouw werden gesteld, onder meer op het gebied van voedselhygiëne, voedselveiligheid en dierenwelzijn. Als reactie daarop heeft de EU vanaf de jaren negentig de GLB-regels en andere beleidslijnen precies op die punten aanzienlijk aangescherpt.

VOEDSELVEILIGHEID

In een Europa waar de consument veilig en gezond voedsel wil, moet de EU erop toezien dat de kwaliteit van wat er bij haar burgers op tafel komt, overal even hoogstaand is. Het werk aan de verbetering van de voedselveiligheid is vanzelfsprekend nooit af, maar was toch bijzonder intensief toen naar aanleiding van de voedselcrises in de jaren negentig – denk aan de krantenkoppen over BSE en dioxine in het voedsel –

een grote inhaalslag is gemaakt om de EU-regelgeving over voedselveiligheid optimaal dekkend te maken en de consument optimaal te informeren over eventuele risico's en de maatregelen om deze in te dijken.

Voedselveiligheid begint op de boerderij en eindigt op het bord (de zogenaamde „van boer tot bord“-aanpak) en de desbetreffende EU-regels gelden zowel voor in de EU geproduceerde als voor ingevoerde producten.

De voedselveiligheidsstrategie van de EU bestaat uit vier belangrijke componenten:

- regels over de veiligheid van voedsel en diervoeder;
- het gebruik van onafhankelijk en openbaar beschikbaar wetenschappelijk advies;
- maatregelen om de regels te handhaven en de processen te controleren;
- erkenning van het recht van de consument om zijn keuze te maken op basis van volledige informatie over de herkomst en de samenstelling van het voedsel.

Het is een misvatting te denken dat maatregelen op het gebied van voedselveiligheid automatisch uitmonden in een soort eenheidsworstvoedsel. Het systeem ter borging van de voedselveiligheid is weliswaar uniform in de hele EU, maar laat voldoende ruimte voor de diverse productiemethoden en smaken van de lidstaten.

GEZONDHEID EN WELZIJN VAN HET DIER

Voedsel kan alleen maar veilig zijn, indien het afkomstig is van een gezond dier. De EU heeft een prioriteit gemaakt van de toepassing van goede diergeneeskundige praktijken en de preventie van uitbraken van besmettelijke dierziekten als mond-en-klauwzeer, varkenspest en vogelpest. Vindt er toch een uitbraak plaats, dan wordt deze nauwlettend gevolgd en worden maatregelen getroffen om uitbreiding ervan te voorkomen. Om te vermijden dat zieke dieren in de voedselketen terechtkomen, moeten alle dieren en dierlijke producten aan strenge gezondheidseisen voldoen vóór ze in de EU mogen worden ingevoerd of verhandeld.

Een groeiend aantal Europese consumenten is begaan met het welzijn van de dieren die hen van vlees, eieren en zuivel voorzien. Een van de basisbeginselen van het EU-beleid is dat dieren niet onnodig aan pijn of leed

mogen worden blootgesteld. Dit beginsel is vertaald in duidelijke regels over de omstandigheden waarin kippen, varkens en kalveren mogen worden gehouden en waarin het vee mag worden vervoerd en afgemaakt. Deze regelgeving wordt geregeld bijgewerkt in het licht van nieuwe wetenschappelijke bevindingen en geldt als één van de strengste ter wereld.

Uit onderzoek is gebleken dat boerderijdieren die goed worden behandeld en zich conform hun aard kunnen gedragen, gezonder zijn en beter voedsel produceren. Fysieke stress als gevolg van slechte houderijmethoden, vervoers- of slachtomstandigheden kan een ongunstig effect hebben op de gezondheid van het betrokken dier en de kwaliteit van zijn vlees.

DE BIJDRAGE VAN HET GLB

De zorg voor de voedselveiligheid en het dierenwelzijn houdt niet op bij regelgeving. Het GLB zet de boeren door middel van prikkels aan tot nog betere prestaties op die gebieden. De naleving van deze normen komt enerzijds de hele samenleving ten goede, maar jaagt anderzijds de boer op kosten. Daarom stelt de EU steun ter beschikking om boeren die hun bedrijf op deze punten willen verbeteren, financieel tegemoet te komen.

7. Steun voor plattelandsgemeenschappen

Plattelandsonwikkeling is een cruciaal beleidsterrein in een gebied als de EU, waar meer dan de helft van de bevolking leeft in plattelandsgebieden, die maar liefst 90% van de oppervlakte bestrijken. De grootste grondgebruikers, landbouw en bosbouw, vormen er de spil van het maatschappelijke en economische leven en spelen een belangrijke rol in het natuur- en landschapsbeheer.

Opinieonderzoek in de „oude“ en de „nieuwe“ lidstaten toont duidelijk aan dat de Europese burger veel belang hecht aan een vitaal en duurzaam platteland.

Het landschap en het platteland vormen het decor waarin mensen wonen, werken en reizen en zijn tegelijkertijd een bron van essentiële grondstoffen als water en grond voor het telen van gewassen en houden van vee. Je kunt dan ook terecht zeggen dat het landschap een afdruk is van de activiteiten van de mensen die er leven. Van oudsher heeft de mens het landschap aan zijn behoeften aangepast door wegen, bruggen, huizen en werkplaatsen te bouwen. Elke landbouwactiviteit levert weer een heel ander landschap op: weiden voor het vee, akkers voor de gewassen, fruitplantages, olijfgaarden of wijnhellingen.

MEER GELD VOOR PLATTELANDSONTWIKKELING

Het beleid inzake plattelandsonwikkeling heeft een belangrijke impuls gekregen met de GLB-hervorming van 2003, toen de rechtstreekse steunbetalingen voor grote landbouwbedrijven werden verlaagd en het aldus vrijgekomen geld werd overgeheveld naar plattelandsonwikkelingsmaatregelen.

LEADER+

In het kader van dit partnerschapsinitiatief dragen openbare instanties (de EU en de nationale overheden) en particuliere partners bij tot de financiering van lokale plattelandsonwikkelingsprojecten die steeds vanuit de basis worden opgebouwd. Het is vooral de bedoeling om via Leader+ de lokale gemeenschappen de mogelijkheid te geven projecten voor financiering te selecteren die passen in de lokale omgeving en voordelen kunnen hebben op lange termijn. De Leader-aanpak stimuleert bovendien het bedenken van innovatieve oplossingen om de ontwikkeling van het platteland op een duurzame manier gestalte te geven. Dit soort kennis kan, mits verspreid over de hele EU, de grenzen van het project waarbinnen ze is opgedaan, ver overschrijden en het plattelandsonwikkelingsbeleid beïnvloeden en versterken.

De boeren zijn in aantal afgenomen en kunnen bovendien bij de bereiding, verwerking en afzet van hun productie niet meer zonder de hulp van diverse dienstverleners. Vaak vullen zij hun inkomen aan door hun boerderij in te richten voor vakantiegangers (hoeve-logies, bed-en-broodlogies) of een boerderijwinkel te

PLATTELANDSONTWIKKELING

Boeren en andere plattelandsactoren krijgen steun voor:

- opleiding in nieuwe landbouwtechnieken en rurale ambachten;
- de oprichting van landbouwbedrijven (alleen voor jonge boeren);
- uittredingsmaatregelen (voor oudere boeren);
- het gebruik van bedrijfsadviseringsdiensten;
- investeringen in land- en bosbouw;
- de modernisering van landbouwbedrijfsgebouwen en machines;
- maatregelen om boeren te helpen aan de EU-normen op het gebied van milieu, dierenwelzijn en volksgezondheid te voldoen;
- de installatie van voedselverwerkingsvoorzieningen op het landbouwbedrijf, zodat de boer zijn producten een meerwaarde kan geven en zijn inkomen zo kan verhogen;
- de afzet van landbouwproducten;
- de verbetering van de productkwaliteit en afzet van kwaliteitsproducten;
- de oprichting van producentenverenigingen in de nieuwe lidstaten;
- maatregelen ten gunste van de landbouw in berggebieden en andere probleemgebieden;
- het herstel van beschadigd productiepotentieel in land- en bosbouw;
- aanvullende maatregelen ter verbetering van het dierenwelzijn;
- de renovatie van dorpen en voorzieningen op het platteland;
- de bevordering van het toerisme;
- de verbetering van de toegang van de plattelandsbevolking tot basisdiensten;
- agromilieumaatregelen ter verbetering van de milieusituatie;
- compensatie voor boeren in Natura 2000-gebieden*;
- bebossing;
- verbetering van het bosbouwbeheer.

* Natura 2000 - Dit is een communautair netwerk van locaties die de lidstaten hebben aangewezen in het kader van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn.

openen. Dergelijke initiatieven hebben echter alleen een kans op slagen, indien de boer de omgeving aantrekkelijk kan maken en het milieu beschermt en respecteert. Landbouwersgezinnen en mensen die op het platteland wonen en werken, zijn uiteraard ook consumenten en verwachten in die hoedanigheid dezelfde voordelen van de plattelandsomgeving als de rest van de samenleving. Het plattelandsontwikkelingsbeleid strekt zich dan ook ver buiten de traditionele landbouwactiviteiten in de strikte zin van het woord uit. Denk maar aan de maatregelen om het milieu te beschermen en te verbeteren, en aan de regelingen om de plaatselijke plattelandsgemeenschappen te steunen en de plattelandseconomie in haar geheel te ontwikkelen.

8. Nieuwe lidstaten, nieuwe uitdagingen

De uitbreiding van de EU met tien nieuwe lidstaten (Cyprus, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Slovenië, Slowakije en Tsjechië), die op 1 mei 2004 haar beslag kreeg, was een historische mijlpaal in het integratieproces van een eeuwenlang door oorlogen en ideologische conflicten verscheurd Europa. Zowel de politieke stabiliteit en veiligheid als de vergroting van de interne markt van 380 tot 454 miljoen mensen zullen heel Europa ten goede komen. Het lijkt geen twijfel dat ook de Europese landbouw en het GLB de vruchten zullen plukken van deze marktvergroting.

Eén blik op de cijfers volstaat om een beeld te krijgen van de enorme impact die de uitbreiding op de landbouw zal hebben: het aantal boeren groeit van 7 miljoen tot 11 miljoen en het areaal neemt met maar liefst 30% toe van 130 miljoen hectare tot 168 miljoen hectare (let wel: de productie in de 25 lidstaten zal voor de meeste producten maar met 10 à 20% stijgen). Deze cijfers bevestigen dat in de nieuwe lidstaten, op het gebied van landbouwproductie, een groot potentieel braak ligt.

Sinds de toetreding hebben de boeren in de nieuwe lidstaten toegang tot de interne markt, genieten zij de voordelen van relatief stabiele prijzen en rechtstreekse steunbetalingen (die geleidelijk worden opgetrokken tot het niveau van de oude lidstaten) en komen zij in aanmerking voor plattelandsontwikkelingsmaatregelen.

Ondanks de inspanningen die de nieuwe lidstaten (en met name de ex-communistische landen) zich de afgelopen jaren hebben getroost om de landbouwsector te moderniseren en te herstructureren, blijft de verbetering van de levensstandaard van de boeren in het bijzonder en de plattelandsgemeenschap in het

algemeen één van de belangrijkste prioriteiten. De inmiddels genoegzaam bekende verschillen in levensstandaard tussen de oude en de nieuwe lidstaten (in 2001 bedroeg het niveau in de nieuwe lidstaten 45% van dat van de oude⁽²⁾) zijn nog scherper op het platteland, dat te lijden heeft onder een combinatie van lage inkomens en een hoge werkloosheid (deze kloof is groter in de nieuwe dan in de oude lidstaten).

De EU is reeds begonnen met de aanpak van dit probleem, door nieuwe plattelandontwikkelingsmaatregelen op te stellen die zijn toegesneden op de specifieke situatie in de nieuwe lidstaten. Zo bestaan

in de nieuwe lidstaten talrijke kleine „semi-zelfvoorzieningsbedrijven”, die vooral voor eigen verbruik produceren, maar ook een deel van hun productie op de markt brengen. Voor boeren die hun bedrijf met het oog op een grotere rendabiliteit herstructureren en daardoor inkomensproblemen krijgen, wordt maximaal vijf jaar een steunbedrag ter beschikking gesteld. Bovendien kan een boer subsidies krijgen voor het gebruik van bedrijfsadviseringsdiensten, die hem professioneel wegwijs maken in manieren om op een milieutechnisch duurzame manier aan landbouw te doen, zijn landbouwactiviteiten te diversifiëren en zijn voorzieningen te moderniseren. Voorts is voorzien

in een speciaal soort investeringssteun om boeren in de nieuwe lidstaten te helpen aan de EU-regels op het gebied van hygiëne, dierenwelzijn en veiligheid op het werk te voldoen.

Men mag in dit verband niet uit het oog verliezen dat de boeren in de nieuwe lidstaten meteen na de toetreding alle taken moesten vervullen die met het lidmaatschap van de EU samenhangen, inclusief op het vlak van voedselveiligheid, een materie van dermate groot belang voor de consument in de EU dat een versoepeling van de normen gewoonweg ondenkbaar is.

(2) BBP per capita, aangepast aan de koopkrachtpariteit.

9. De EU als grote speler in de handel in landbouwproducten

© PhotoDisc

De EU kan bogen op intensieve contacten en handelsbetrekkingen met derde landen en handelsblokken. Als grootste importeur en op één na grootste exporteur van levensmiddelen speelt de Europese Unie een zeer belangrijke rol op de wereldmarkt voor landbouwproducten. In de Wereldhandelsorganisatie (WTO) werkt de EU op voet van gelijkheid met de andere grote spelers mee aan de opstelling van mondiale handelsovereenkomsten. Onderhandelingen over bilaterale handelsovereenkomsten, vrijhandelsovereenkomsten met buurlanden, speciale regelingen met ontwikkelingslanden, preferentiële toegang voor bepaalde producten tot de interne markt en nauwere betrekkingen met regionale samenwerkingsverbanden als de Mercosur⁽³⁾, zijn reeds bekroond met de afsluiting van overeenkomsten of wachten nog op afronding. Temidden van de welvarende landen is de EU het enige grote handelsblok dat ontwikkelingslanden preferentiële toegang tot zijn markt verschaft en bovendien grote hoeveelheden producten uit die landen invoert.

⁽³⁾ Mercosur is een in maart 1991 opgericht samenwerkingsverband tussen Argentinië, Brazilië, Paraguay en Uruguay.

© PhotoDisc

Het aandeel van de EU in de wereldhandel in landbouwproducten

De EU is een belangrijke netto-importeur van landbouwproducten en een netto-exporteur van verwerkte levensmiddelen.

Zij heeft zich erg ingespannen om haar landbouwbeleid te heroriënteren in de richting van transparantere en niet-handelsversturende instrumenten – met name door ruwweg twee derde van de voor de boeren bestemde steunbetalingen te ontkoppelen van de productie.

De EU is ook veruit de grootste markt voor uit ontwikkelingslanden uitgevoerde landbouwproducten en heeft in dit verband in de groep welvarende landen een voortrekkersrol gespeeld door de minst ontwikkelde landen een rechten- en quotavrije toegang tot haar markt te verlenen.

DE EU HEEFT ZICH VERBONDEN TOT DE NALEVING VAN MULTILATERALE HANDELSREGELS

Het staat voor de EU buiten kijf dat de toenemende internationale handel – ongeacht of die zich tussen ontwikkelde of minder ontwikkelde landen afspeelt – moet verlopen volgens multilaterale handelsregels die alle betrokken naties, en met name de ontwikkelingslanden, ten goede komen. Daarom is de EU een groot voorstander van de WTO en heeft zij altijd een actieve rol gespeeld in de daar gevoerde besprekingen en onderhandelingen over de handel in landbouwproducten. De EU heeft zich bovendien geëngageerd in het kader van de „Ontwikkelingsagenda van Doha”⁽⁴⁾, een ronde van onderhandelingen die als tweeledig doel heeft de handel verder te liberaliseren en de ontwikkeling te intensiveren. Wat de landbouw betreft, heeft de in augustus 2004 bereikte overeenkomst het terrein geëffend voor verdere onderhandelingen die moeten uitmonden

in een aanzienlijk diepgaandere liberalisering dan de vorige onderhandelingsronde (de zogenaamde „Uruguay-ronde”) heeft opgeleverd. De overeenkomst omvat de hervorming van het GLB en heeft tot doel handelsversturende landbouwsteun terug te schroeven, handels- en mededingingsversturende exportregelingen af te schaffen en bij te dragen tot een substantiële openstelling van de landbouwmarkten, weliswaar met de mogelijkheid tot een speciale behandeling voor gevoelige producten. Alle ontwik-

kelingslanden zullen profijt uit deze speciale behandeling halen, aangezien deze hun de kans biedt om minder te liberaliseren en hun liberaliseringsinspanningen over een langere periode te spreiden.

⁽⁴⁾ Opgestart in november 2001 in Doha (Qatar).

DE OP ÉÉN NA GROOTSTE EXPORTEUR TE WERELD – EN DE GROOTSTE IMPORTEUR

De EU legt met haar landbouwsector een aanzienlijk gewicht in de schaal op de mondiale landbouwmarkten. De grote productiecapaciteit van de landbouwsector en de diversiteit en kwaliteit van deze producten hebben van de EU een belangrijke exporteur van talrijke levensmiddelen gemaakt. In 2002 was de EU de op één na grootste exporteur op wereldschaal met een export ter waarde van 61,088 miljard euro.

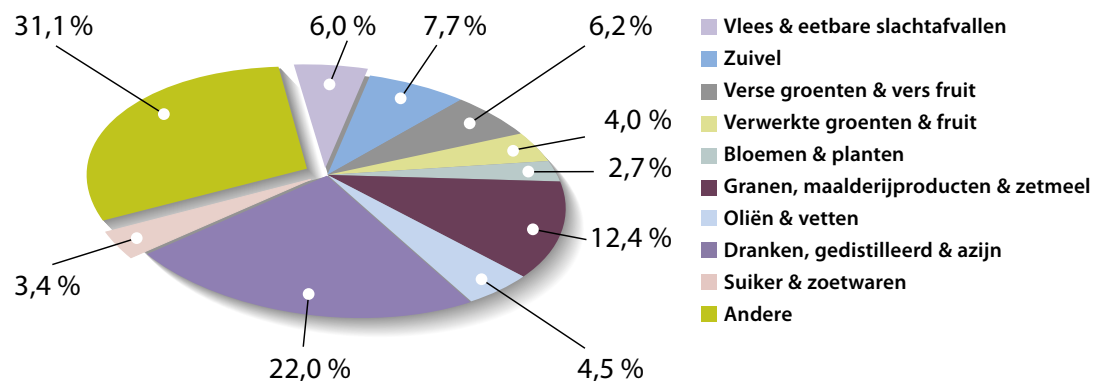
Deze handel bestaat echter niet louter uit eenrichtingsverkeer. De EU is namelijk ook 's werelds grootste importeur van landbouwproducten. In 2002 werd de waarde van de in de EU ingevoerde landbouwproducten geraamd op maar liefst 61,274 miljard euro.

Sinds 1990 gaat de netto-uitvoer van de EU in elke sector overigens in dalende lijn.

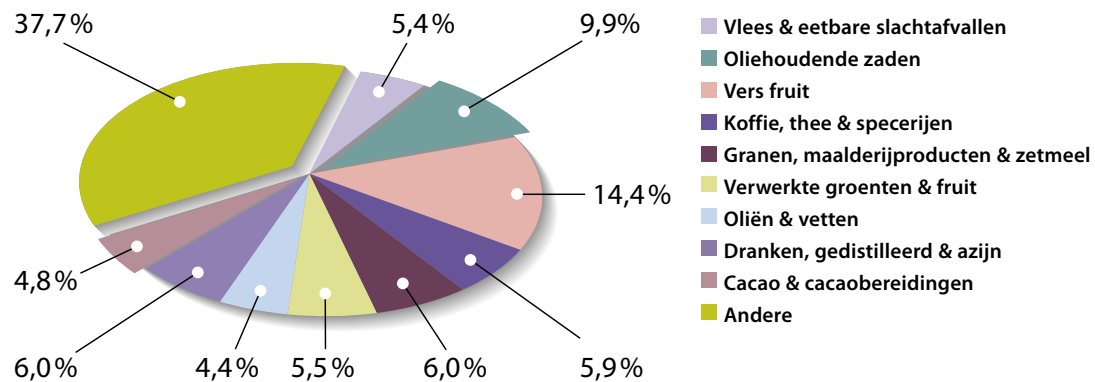

BELANGRIJKSTE LANDBOUWEXPORTEN EN -IMPORTEN

Export (op waarde gebaseerd procentueel aandeel - 2002)

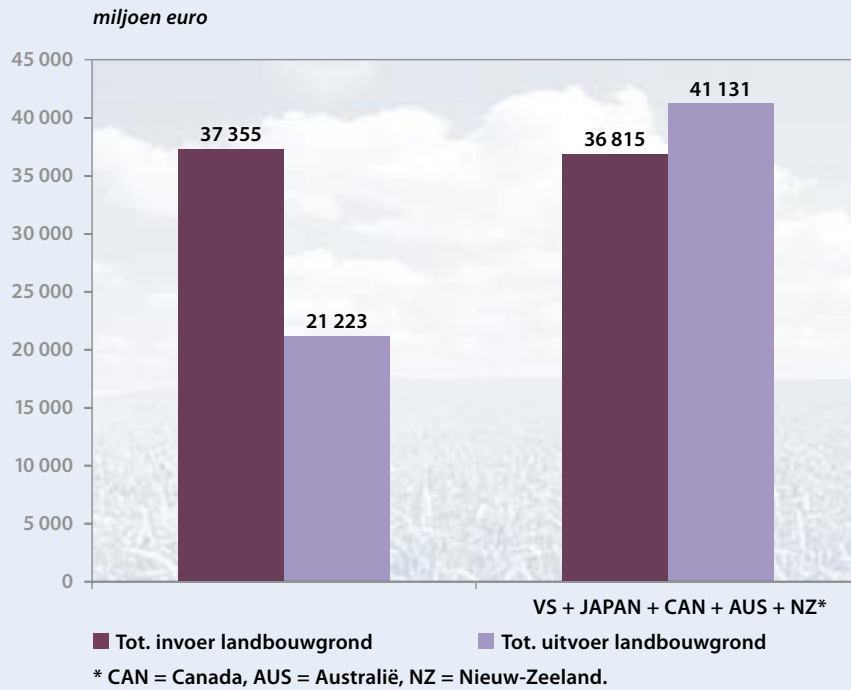

Import (op waarde gebaseerd procentueel aandeel - 2002)

Bron: Europese Commissie.

DE GROOTSTE HANDELAREN OP DE WERELDMARKT EN DE ONTWIKKELINGSLANDEN (GEMIDDELDE 2000-2002)

Bron: Eurostat; UN Comtrade.

HANDEL MET DE ONTWIKKELINGSLANDEN

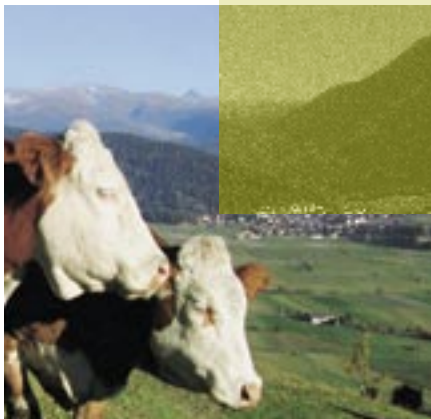
Wat de handel met de ontwikkelingslanden en de minst ontwikkelde landen betreft, mag de EU nu al met recht en reden trots zijn op haar invoervolume, dat groter is dan dat van de VS, Japan, Canada, Australië en Nieuw-Zeeland samen.

De beschuldiging dat Europa een fort zou zijn, snijdt dus overduidelijk geen hout. Integendeel: Europa is een wereldleider die met multilaterale en regionale/bilaterale instrumenten streeft naar een stapsgewijze verbetering in de liberalisering van de handel.

© PhotoDisc

10. Het kostenplaatje van het GLB

Al meer dan 40 jaar is het GLB één van de belangrijkste Europese beleidsgebieden. Daarom is het niet meer dan logisch dat het GLB een groot aandeel van de totale EU-begroting en -uitgaven voor zijn rekening neemt - of beter gezegd: heeft genomen, want de EU heeft haar uitgaven voor het gemeenschappelijk landbouwbeleid inmiddels wat teruggeschroefd en andere beleidlijnen verder ontwikkeld. De mythes over de kosten van het GLB zijn echter van de taaiste soort en moeten dringend de wereld uit worden geholpen.

DE KOSTEN VAN HET GLB LIJKEN HOOG ...

In de eerste jaren van het bestaan van de EU slorpte het GLB een aanzienlijk deel van de begrotingsmiddelen op, soms meer dan tweederde. Sinds de begrotingsteugels strakker zijn aangehaald, de EU actiever is geworden in andere beleidssectoren en het GLB een aantal hervormingsrondes heeft doorgemaakt, is dat aandeel afgenomen. Het GLB kost circa 50 miljard euro per jaar, of minder dan de helft van de totale EU-begroting. Dit betekent dat minder dan 1% van het BBP wordt uitgegeven aan de 5,5% Europese burgers die

aan landbouw doen (deze cijfers hebben betrekking op de EU vóór de uitbreiding van 2004). Om kort te gaan: het aandeel van de GLB-begroting in het BBP van de Europese Unie is klein en gaat in dalende lijn (van 0,54% begin jaren '90 naar 0,43% in 2004 en naar 0,33% tegen 2013), maar neemt ook nog eens in sneller tempo af dan de uitgaven van de EU (drie keer sneller in de periode 1993-2003).

... MAAR BLIJKEN IN VERGELIJKING MET ANDERE OPENBARE UITGAVEN HEEL REDELIJK

De kosten van het GLB moeten in hun context worden bekeken. Het GLB kost per slot van rekening nog steeds minder dan de helft van de sociale zekerheid in Duitsland. Elke burger draagt gemiddeld 2 euro per week bij tot de financiering van het GLB, waarmee hij nog altijd niet meer kwijt is dan de prijs van een of twee broden of een kilo appels. En laten we wel wezen: dat is een schijntje voor het vitale platteland en de gezonde voeding die hij ervoor in ruil krijgt.

Bovendien is het bestedingspatroon van het GLB verschoven. Er wordt minder uitgegeven aan exportsubsidies en marktondersteuning (interventievoorraden en dergelijke) en meer aan plattelandsontwikkeling, de landelijke omgeving en rechtstreekse steun voor de producenten.

BEGROTINGSCONTROLE

Het GLB is aan strikte parameters gebonden. Om de uitgaven in een bepaald jaar en over een aantal jaren te

controleren, zijn begrotingsmaxima vastgesteld. De maxima voor de uitgaven voor de „oude” 15 lidstaten zijn aangepast om rekening te houden met de kosten die in de periode tot 2006 gepaard zullen gaan met de uitbreiding. De vooropgestelde maxima voor de marktmaatregelen en de rechtstreekse steun voor de periode 2007-2013 bieden geen ruimte voor een reële stijging van de uitgaven. Integendeel: de maxima zullen elk jaar zelfs nog krappere worden naarmate de rechtstreekse steunbetalingen in de tien nieuwe lidstaten geleide-

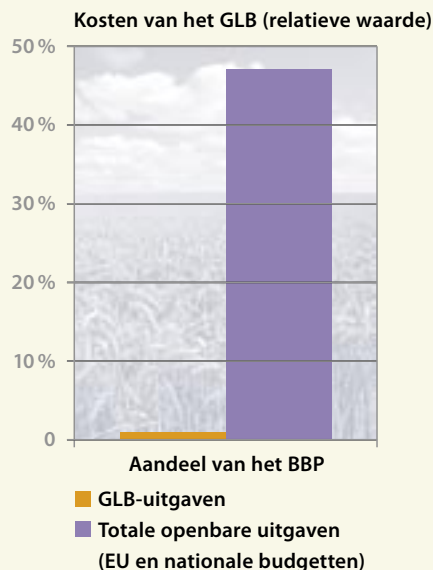
lijk zullen worden opgetrokken naar de volwaardige steunniveaus die gelden voor de overige 15. De drie hervormingen die het GLB de afgelopen tien jaar heeft doorgemaakt, hadden trouwens deels tot doel de uitgaven beter op de doelstellingen af te stemmen en ze beter te controleren. De GLB-uitgaven zijn (in reële waarde) bevroren tot eind 2013. Om te voorkomen dat de uitgaven het vastgestelde maximum overschrijden, zullen zij streng in de hand worden gehouden door middel van een nieuw mechanisme voor financiële discipline.

DE KOSTEN VAN HET GLB IN HET JUISTE PERSPECTIEF

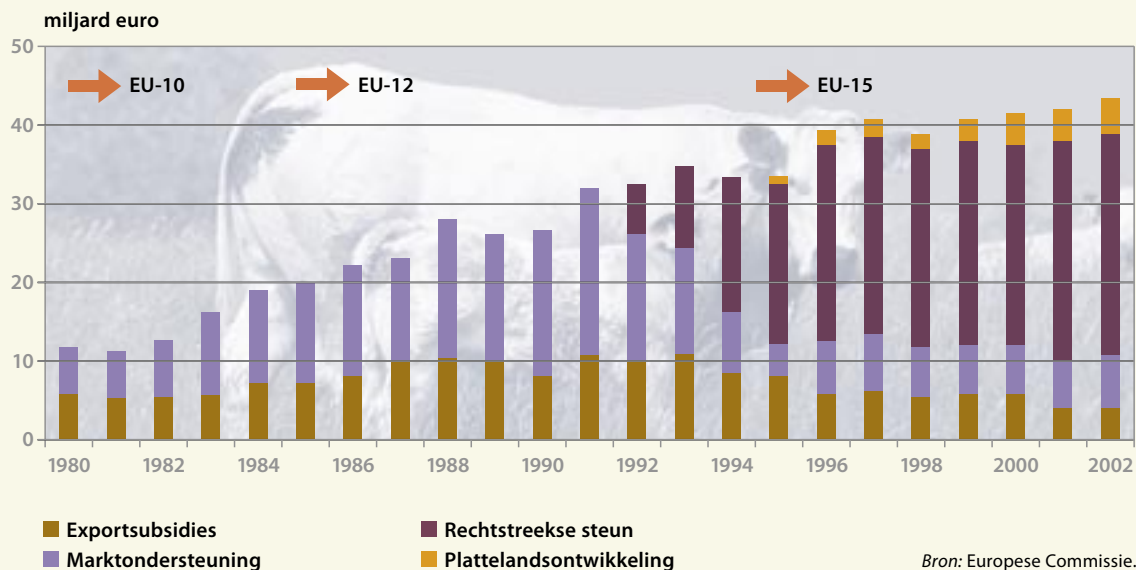
Een duidelijke tendens:

- Een dalend aandeel van de GLB-kosten in het BBP van de EU (van 0,54 % naar 0,43 % naar 0,33 %)
- Een dalend aandeel in de EU-begroting
- Een dalend aandeel in de totale openbare uitgaven van de EU
- Een belangrijke verschuiving qua soort steun

De kosten van het GLB in het juiste perspectief

De ontwikkeling van de GLB-uitgaven

11. Tegemoetkomen aan de behoeften van het publiek

© Comstock

Mensen begrijpen vaak niet waarom een landbouwer wordt betaald om zijn vak uit te oefenen. Het GLB moest er oorspronkelijk voor zorgen dat continu stabiel geprijsd voedsel beschikbaar was en dat de boeren, ongeacht de klimaatsomstandigheden, een redelijk en regelmatig inkomen genoten. De EU heeft het GLB intussen verder ontwikkeld tot een geheel waarin, meer dan ooit, plaats is voor de zorgen van de gehele Europese samenleving. Bovendien spant de EU zich harder in om de samenleving bij de beleidsvorming te betrekken en de burger dichter bij het GLB te brengen.

© Comstock

In ons welvarende Europa hoeft de burger zich niet meer bang af te vragen of er op elk moment veilig en voldoende voedsel voorhanden zal zijn. Hij kan er rustig van uitgaan dat wat hij wil in voldoende hoeveelheden verkrijgbaar is. De burger vraagt zich tegenwoordig veeleer af of de voedselproductiemethoden wel correct zijn en of voldoende aandacht uitgaat naar de eisen van de markt, het milieu, de voedselveiligheid, de voedselkwaliteit en het dierenwelzijn.

De burger wordt bovendien op uiteenlopende manieren steeds nauwer bij de besluitvorming betrokken:

- via formele en informele raadpleging in het kader van conferenties, de dialoog met het maatschappelijk middenveld en adviescomités;

- via raadpleging door middel van video en internet;
- via enquêtes en voorlichtingscampagnes;
- via gedecentraliseerde besluitvorming op regionaal en lokaal niveau over de invulling en de tenuitvoerlegging van het landbouwbeleid (met name de pijler plattelandsontwikkeling); via het Europees Parlement, dat conform de resultaten van de Conventie nieuwe bevoegdheden in het besluitvormingsproces over het GLB krijgt.

De burger moet beseffen dat het GLB niet door „Brussel” wordt gemaakt en beheerd, maar wordt vastgesteld in onderhandelingen tussen de 25 lidstaten. De lidstaten zorgen voor de uitvoering ter plaatse en de Europese Commissie ziet toe op de efficiëntie en de billijkheid van de toepassing.

De scherpe verlaging van de reële kosten van het GLB illustreert trouwens zeer helder dat het GLB wel degelijk aan de wensen van de burger kan worden aangepast. Het GLB is een weerspiegeling van de behoeften van elke lidstaat en komt bijgevolg gericht tegemoet aan de wensen van de samenleving.

© Comstock

© Comstock

12.

Het GLB als motor voor een duurzame landbouw in een mondiaal kader

Op landbouwgebied heeft de EU altijd tot taak gehad:

- een stabiel aanbod van betaalbare en veilige levensmiddelen te garanderen;
- de landbouwers een redelijke levensstandaard te bieden en daarbij de modernisering en ontwikkeling van de landbouw mogelijk te maken;
- het voortbestaan van de landbouw in alle regio's van de EU te verzekeren.

Naarmate het GLB verder werd ontwikkeld en verfijnd om tegemoet te komen aan de eisen van de burgers in de EU, zien we een toenemend belang van maatregelen om:

- de welvaart op het platteland te bevorderen;
- de kwaliteit van het voedsel in Europa te verbeteren;
- de voedselveiligheid te garanderen;
- het milieu te beschermen in het belang van de toekomstige generaties;
- de gezondheid en het welzijn van dieren te verbeteren;
- al deze doelstellingen te verwezenlijken tegen minimale kosten voor de EU-begroting (die hoofdzakelijk wordt gefinancierd door de belastingbetalers, d.w.z. de gewone burgers).

Hoe kom ik meer te weten over het GLB?

Op de website van de Europese Commissie:

Landbouw en plattelandsontwikkeling

http://europa.eu.int/comm/agriculture/index_nl.htm

Postadres:

Europese Commissie
DG Landbouw en plattelandsontwikkeling
Interne en externe communicatie
200 Rue de la Loi
B-1049 Brussel

E-mail:

agri-library@cec.eu.int

Het Europese landbouwmodel komt tegemoet aan de eisen van desamenleving op het gebied van voedselproductie, voedselveiligheid, milieunormen, bescherming van de landelijke omgeving, (handels)betrekkingen met de ontwikkelingslanden en een goede besteding van belastinggeld. Het GLB is het instrument dat al deze doelstellingen verwezenlijkt. De weg van een mechanisme dat overproductie steunde, naar een marktgericht en milieuvriendelijk systeem is een lange mars geworden, en nóg is deze „groene evolutie” niet aan de eindmeet aangekomen.

Het GLB van vandaag vloeit voort uit een beleidskeuze die vanuit onze maatschappij is aangestuurd. Men kan zich nauwelijks voorstellen hoe ons landelijke en culinaire patrimonium er zonder het GLB zou uitzien. Wil de EU voorkomen dat de grond niet meer wordt bewerkt, het landelijke milieu achteruitgaat, banen verloren gaan en het sociale weefsel van een groot aantal landelijke gebieden uiteenrafelt, dan kan zij evenwel niet zonder de hulp van de consumenten, de belastingbetalers en de samenleving in haar geheel. Dankzij haar beleid inzake landbouw en andere terreinen heeft de EU zich ontwikkeld tot één grote interne markt voor landbouwproducten en heeft zij zich ontpopt tot een wereldspeler van formaat op het gebied van landbouw en voeding.

